

yazarın yol haritası

önsöz:
nicole rudick

the PARIS
REVIEW

röportajların dan
anekdotlar, fikirler
ve tavsiyeler

seviri:
Perihan Sevd
nacak

ÖNSÖZ

1989'da *The Paris Review*, *Yazarın Yol Haritası*'nı yayımladı. Bu kitabın George Plimpton'ın en sevdiği kitaplardan biri olduğu söylenir. O edisyonun giriş kısmında Plimpton bu kitabı yayıma hazırlama sürecini “Yazarın Odası” röportajlarıyla “yeniden tanışma” olarak tanımlamıştı. Kitabın içeriği de o röportajlardan seçilmişti. Plimpton bazı kısımları elemanın ne kadar zor olduğunu hatırlıyordu: “Bazı başlıkların altındaki yığınlar gitgide büyüyordu. Bazen ben bile röportajın sıkıcı olmasını ve hiçbir ekleme yapmamayı istiyordum. Hiçbir zaman öyle olmadı.”

Review'ın şimdiki ekibi *Yazarın Yol Haritası*'nı yayıma tekrar hazırlama görevini üstlendiğinde, işleri iki kat zordu: George'un özenle hazırlanmış derlemesinin düzenini bozmadan iki yüz yeni röportajı daha (111. sayımızdan 224. sayımıza kadar) kitaba eklememiz gerekiyordu. Bir de, tabii ki, George'un problemiyle de hâlâ uğraşıyorduk –yığınlar büyüyordu, hiçbir şeyi çıkaramıyorduk. Şimdi farkediyorum ki bu kitabın gerçeği asla gerçekten bitmiş olamayacağıdır. Basılıp yayımlandığında bile, okur onu elinde tutup yöntem ve tavsiyeler bulmak üzere sayfaları çevirirken bile asla gerçekten bitmiş olmayacak. *Yazarın Yol Haritası* hâlâ devam eden bir çalışma. Neden? Çünkü her geçen gün yeni bir yazar eline kalemi (ya da laptop'u veya henüz icat edilmemiş bir cihazı) alıp kendilerini edebî bir eser yaratırken buluyorlar.

Okurumuz *Yazarın Yol Haritası*'nın amacı ne diye sorabilir. *Review*'ın bugüne kadarki bütün sayılarını bir rafa koysak yaklaşık üç buçuk metre olur (otuz yıl kadar önce, George bu

sayının yedi metre olacağını söylemişti ama bunu tamamen uydurmuştu). O üç buçuk metre neredeyse dört yüz adet “Yazarın Odası” röportajını kapsıyor –kurmaca, kurmaca dışı eserler, şiir, çeviri, anı, komedi, yayıma hazırlama, çizgi roman, biyografi, senaryo ve oyun yazma sanatları üzerine dört yüz röportaj. Bir okur yazarların eserlerine nasıl isim bulduğunu, eserlerini nasıl düzelttiğini ya da yazamadıkları zaman ne yaptıklarını öğrenmek isterse, çok zor bir işe girişmesi gerekir. Bu kitap tüm bu soruları ve daha fazlasını temalarına uygun başlıklara ayırıp her türlü yazarın görüşlerinden, gözlemlerinden ve tavsiyelerinden örnekleri bir araya getiriyor.

Bu derleme bize yazma sürecini anlatıyor; tercih edilen yöntemden (Norman Rush aynı anda üç daktilo kullanıyor) ilk çabalara (Mary McCarthy, Edmund Wilson tarafından bir odaya kapatılmıştı) ve iş alışkanlıklarına kadar (William Gibson, Manuel Puig ve Elizabeth Spencer için öğlen uyumak çok önemli). Bu kitap bize teknik meselelerden bahsediyor: tarzın “saçma sapan düzyazıya” karşı bir mücadele olarak kullanılması (Francine du Plessix Gray), “hiçbir plan yapmadan” başlamak (Haruki Murakami), cinsellik içeren sahnelerinin hiç çekici olmayışı (Toni Morrison) ve karakterlerin “kürek mahkûmu” olması (Vladimir Nabokov). Biçimin çeşitliliğini anlatıyor: bir kısa hikâye, mesela, lirik şiirdir aslında (Frank O’Connor), bir adadır (Walter Mosley), gerçeğin bir patlamasıdır (William Trevor), sinsidir (Joy Williams). Ve bir yazarın hayatını etkileyen meseleleri ele alıyor; camia (May Sarton: “Yazarları sevmem”), ekonomik güvence (Blaise Cendrars: “İşin ve düzgün bir kazancın canı cehennem”), politika (Günter Grass: “Edebiyatın etkileyebileceği değişiklikleri ölçmek mümkün değildir”), feminizm (Helen Vendler: “Bence aklın cinsiyeti yok”), ırk ve etnik köken (Dany Laferrière: “Beni ten rengime göre okumak beni yanlış okumaktır”).

Okur *Yazarın Yol Haritası*'nda çok çeşitli görüşlerin olmasının bir ideal yazar kavramı oluşturmayı güçleştirdiğini düşünebilir. Bu kitabın amacı da tam olarak bu. "Yazarın Odası" röportajlarının bize gösterdiği bir şey varsa o da sadece bir yazma biçiminin, bir konuya yaklaşmanın sadece bir yolunun, hayal etme ve tasarlanmanın sadece bir şeklinin olmadığıdır. Öyle olsaydı ne bu röportajlara ne bu kitaba (ya da herhangi bir kitaba) ne de *The Paris Review*'a gerek olurdu. Robert Graves, "Kusursuz şiir yoktur," diyor. "Öyle bir şiir yazılsa, dünya sona ererdi." Kusurlu, beklenmedik ve harika eserler ortaya koymak yazarın (ve tabii aynı zamanda *Review*'un) görevidir. "Asla istediğiniz kitaba erişemezsiniz, olan kitapla yetinirsiniz," diye açıklıyor bunu James Baldwin. Bu iki kapağın arasındaki bilgelik ve tavsiyeler sınırsız ve öyle olması gerektiği için, bitmemiş bir kitap. Başka nasıl olabilirdi ki? Edward Albee'nin bize dediği gibi, "Yapılacak işler ve keşfedilecek şeyler var."

Nicole Rudick

I.BÖLÜM
YAZAR: BİR PROFİL

HER ZAMAN BİR OKUR MUYDUNUZ?

Ben hiçbir zaman çok okuyan biri değildim. Hayatım boyunca çok az kitap okumuşumdur. Kitap okumak yerine yapabileceğim bir sürü şey var. Gençliğimde hayvan hikâyeleri okurdum –William J. Long ve Ernest Seton Thompson. Küçük teknelerin seyahatleriyle ilgili pek çok kitap okudum –bana katkıları olmasa da çok ilgimi çekiyorlar. Yıllar içinde okuma alışkanlıklarım değişmedi ama görüş gücüm değişti. İçeride olmayı sevmiyorum ve her fırsatta dışarı çıkıyorum. Okumak için insanın genelde içeride oturması lazım. Ben yerimde duramıyorum ve bir kitap açmaktansa tek-nemle denize açılmayı tercih ediyorum. Hiçbir zaman büyük bir edebî merakım olmadı ve bazen hiç edebî bir insan olmadığımı düşünmüşümdür. Tabii işimin yazarlık olması dışında.

–E.B. White

Pek çok gazeteciye haneye tecavüzden hapishaneye girdiğimi, röntgenicilik yaptığımı anlatmışımdır. Ama aynı zamanda vak-timin çok daha fazlasını hırsızlık ve röntgenicilikten ziyade kitap okuyarak geçirdiğimi de söylemişimdir. Ondan hiç bahsetmiyor-lar. Annemi, onun ölümünü, çılgın gençliğimi ve hapishaneye girdiğimi yazmak, Ellroy bir şişe şarapla kütühaneye gidip kitap okurdu demekten çok daha çekici.

–James Ellroy

Şimdi, roman yazarlarından Joyce, P.G. Wodehouse, Evelyn Waugh, Anthony Powell, Elizabeth Taylor ve Angus Wilson'un ilk eserleri var. Şairlerden de... ah, Hardy'ye hayranlık duyuyo-

rum ama onu pek sevmiyorum –A.E. Housman, Philip Larkin, John Betjeman, R.S. Thomas’ın ilk eserleri, Robert Frost’un bazı şiirleri, Robert Graves’den bazı bölümler, Yeats’in bazı şiirleri. Tam bir liste değil –aslında eskiden bu beni endişelendirirdi; günümüz yazarlarından hayran olduğum bir düzineden fazla yazarın adını veremezdim. Ama Robert Graves’e bundan bahsettiğimde bana, Saçmalık, dedi. O sayıdan *fazlasına* hayranlık duyuyorsan endişelenmelisin asıl. Bu, hiç ayırım yapamadığın anlamına gelirdi. Yapabilmen iyi bir şey!

–Kingsley Amis

Annem Shakespeare’i bilirdi ama bizi büyükannem yetiştirdi. Ona oyundan bir kısmı okumak istediğimi söylediğimde –Portia’nın konuşmasını okumak istemiştim– annem bana, Şimdi canım, kimi anlatacaksın? dedi. Bu ifade böyle kullanılmaya devam etti. Şöyle demişlerdi: “Şimdi küçük hanım Marguerite birini anlatacak.” Annem dedi ki, Şimdi canım, kimi anlatacaksın? Dedim ki, Anne, William Shakespeare’den bir bölümü anlatacağım. Büyükannem de, Bu William Shakespeare de kimmiş canım, dedi. Ona beyaz bir adam olduğunu söyledim, eninde sonunda ortaya çıkacaktı. Biri söylerdi. O yüzden anneme, Anne, beyaz ama ölü, dedim. Sonra da, yüzyıllar önce ölmüş dedim. Bu ufak husustan ötürü onu affedeceğini düşünmüştüm. Büyükannem, Hayır hanımefendi, dedi, küçük hanım onu anlatmayacak. Ben de James Weldon Johnson, Paul Laurence Dunbar, Countee Cullen ve Langston Hughes’un yazdıklarından bölümler okudum.

–Maya Angelou

En büyük rehberlerim öğrenciliğimde John Hopkins kütüphanesinde kitapları düzenleme işim sırasında keşfettiğim kitaplardı. İnsanı bir araba dolusu kitabı arka raflara götürüp yedi sekiz saat oradan ayrılmamaya iten bir yerdi. Ben de düzenlediğim kitapları okumaya başladım. En büyük öğretmenlerim (bir

yazarın başına gelebilecek en güzel şey) Şehrazad, Homer, Virgil ve Boccaccio'ydü, bir de Sanskrit hikâyeciler. Edebiyatın genişliği ve derinliği beni o zamandan beri çok etkiledi –tam da dağbaşıdan, ya da benim durumumda bataklıktan, gelen bir çocuğun ihtiyacı olan şeydi.

–John Barth

Her gece [Borges'in Biblioteca Nacional'deki ofisine] gelip *Encyclopædia Britannica*'nın eski edisyonundan bir cilt seçerdim. Genelde on birinci ya da on ikinci ciltleri seçerdim çünkü onlar yeni edisyondakilerin çok üzerindeydiler. *Okunmak* için hazırlanmışlardı. Şimdi sadece referans kitapları olarak kullanılıyorlar. Oysa *Encyclopædia Britannica*'nın on birinci ya da on ikinci ciltlerinde Macaulay'den, Coleridge'den, De Quincey'den ve başka yazarlardan uzun makaleler vardı. Ben de raflardan istediğim cildi alırdım –bunları istemeye gerek yoktu; referans kitaplarıydılar– ilgimi çeken, mesela Mormonlar ya da herhangi bir yazarla ilgili bir makale görene kadar karıştırdım. Sonra oturup o makaleyi okurdum çünkü bunlar aslında monografilerdi,¹ kitap ya da kısa birer kitap gibiydiler. Alman ansiklopediler de öyledi –*Brockhaus* ya da *Meyers*. Yeni edisyonları geldiğinde onların *Çocuklar İçin Brockhaus* dedikleri ciltler olduğunu zannettim ama değildi. Bana insanlar küçük dairelerde yaşadığı için artık otuz ciltlik kitaplara yerleri olmadığını söylediler. Ansiklopediler bundan çok zarar gördü; çok küçültüldüler.

–Jorge Luis Borges

Ah, her yıl çıktığı gibi *Sears and Roebuck* kataloğunu okurdum. Ama erken yaşta insanın ya okur ya da yazar olabileceğini öğrendim. Ben de yazar olmaya karar verdim.

–Erskine Caldwell

---

1 Bilimsel alanlarda özel bir konu, sorun ya da kişi üzerine yazılmış, kendi başına bir bütün oluşturan kitaplara verilen isimdir. (en)

Her şeyi okurdum; etiketler, yemek tarifleri ve reklamlar da dahil. Gazeteye büyük bir düşkünlüğüm var –New York’un günlük gazetelerinin hepsini, Pazar ekleri, hatta pek çok yabancı gazeteyi de okurum. Almadıklarımı gazete standının önünde dururken okuyorum. Haftada yaklaşık beş kitap okuyorum – normal uzunlukta bir roman benim iki saatimi alıyor. Polisiye hikâyeleri seviyorum ve ben de bir gün öyle bir kitap yazmak isterim. Ama birinci sınıf kurguyu tercih etmeme rağmen son birkaç yıldır okumalarım hep mektuplar, günlükler ve biyografilere odaklanmış durumda. Yazarken okumak beni rahatsız etmiyor –yani, birden kalemimden başka bir yazarın tarzının aktığını görmüyorum. Ama bir keresinde, James’in uzun cümlelerinin büyüü altındayken cümlelerim aşırı derecede uzamıştı.

–Truman Capote

En sevilen kitaplar ilk açtığınızda her zaman oradaymış gibi hissettirirler. Bir eser, insanın hafızasında bir bölüm gibidir adeta. Hiç gitmediğiniz yerler, hiç görmediğiniz ve duymadığınız şeyler ama öyle gerçek geliyorlar ki bir şekilde oraya gidiyorsunuz aslında.

–John Cheever

Daha dokuz yaşındayken ilk kez bir Edgar Allan Poe kitabı okumuştum. Kitabı okumak üzere çaldım, çünkü annem okumamı istemiyordu; çok küçük olduğumu düşünüyordu ve haklıydı. O kitap beni çok korkuttu, üç ay boyunca hastaydım çünkü yazılanlara inanmıştım... *dur comme fer*,² Fransızların dediği gibi. Benim için fantastik tamamen gerçektir, gerçek olduğundan hiç şüphe duymadım. Bana göre her şey öyleydi. O tarz kitapları arkadaşlarıma verdiğimde bana, Hayır, biz kovboy kitapları okumayı tercih ederiz, derlerdi. Kovboylar o dönem oldukça

---

2 Kaya gibi sağlam. (çn)

popülerdi. Ben bunu anlamıyordum. Ben fantastik, doğaüstü dünyayı tercih ediyordum.

–Julio Cortázar

Victor Hugo gibi bazen kıskanılacak derecede rahatına düşkün davranan yazarlara hayranlık duyuyorum. Geçen yaz *Sefiller*'i okuyordum ve Hugo bazen doksan sayfa boyunca ilgisini çeken bir konudan bahsediyor, politik ya da dini bir mesele ya da öyle bir şey mesela. Kendi kendinize, ne zaman hikâyeye devam edecek, diye soruyorsunuz. Ama hikâyeye öyle iyi ki konudan ayrılıp durduğu kısımlara katlanıyorsunuz; ayrıca bu ufak tefek konuları öyle büyüleyici bir şekilde yazıyor ki kitabı elinizden bırakamıyorsunuz.

On dokuzuncu yüzyılın büyük yazarlarından Balzac –gerçekten büyüleyici. Elinizden bırakamıyorsunuz, yerel gazete yayıncılığının ayrıntıları anlatırken bile. Tabii ki bu çok ilgi çekici bir konu. Çok sürükleyici. Balzac'ı okumayı bırakamıyorsunuz. Büyük Rus yazarlardan hiçbirini okumayı bırakamazsınız. Büyük İngiliz yazarlar: Thackeray'den çok Dickens ama Thackeray de bazı insanların kabul etmek istediğinden çok daha iyi. Trollope çok sürükleyici ama çok çiğnenmesi gereken granola gibi: Kararlılıkla bir ısırik daha almaya devam ediyorsunuz ve buna değişiyor çünkü hikâyeye çok iyi. Hikâyeye anlatıcısı becerisi var onlarda. Nabokov bir roman yazarının cephanesindeki en önemli unsurun Rusça'da *shamanstvo* denen bir şey olduğunu söyler. Büyüleyicilik becerisi demektir bu. *Shaman* kelimesini herkes biliyor. Büyüleyicilik becerisi, insanların daha fazlasını duymak istemesini sağlamak, öğretilen bir şey değil ve genelde eleştirilenlerin “kötü edebî tarz” dedikleri şeyle bağdaştırılıyor ama karşı konulamaz bir unsur. Dickens'da da vardı. Kimse Dickens'ın tarzını övmüyor ama büyüüne kim karşı koyabilir? Sadece profesörler, onların da sadece bir kısmı.

–Robertson Davies